

Ο πληθυσμός της Ελλάδας μειώνεται συνεχώς, οι μεταβολές του όμως σε περιφερικό επίπεδο διαφέρουν σημαντικά: ο ρόλος των Φυσικών (γεννήσεις- θάνατοι) και των Μεταναστευτικών Ισοζυγίων (είσοδοι- έξοδοι).

Β. Παππάς*, Β. Κοτζιάμάνης**

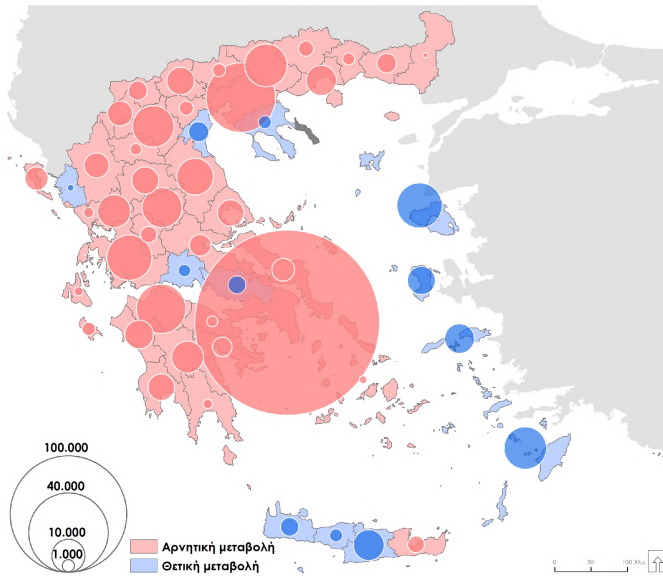
Ο πληθυσμός της Ελλάδας μειώνεται συνεχώς μετά το 2010 και η απογραφή που θα διεξαχθεί σε λίγους μήνες θα το επιβεβαιώσει καθώς πιθανότατα οι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας μας στα τέλη του 2021 θα είναι κατά 450.-500.00 λιγότεροι από αυτούς που απεγράφησαν τον Μάιο του 2011 (υπό την προϋπόθεση ότι η κάλυψη του πληθυσμού στις δυο αυτές απογραφές δεν θα διαφοροποιείται σημαντικά).

FLASH NEWS 2021#4

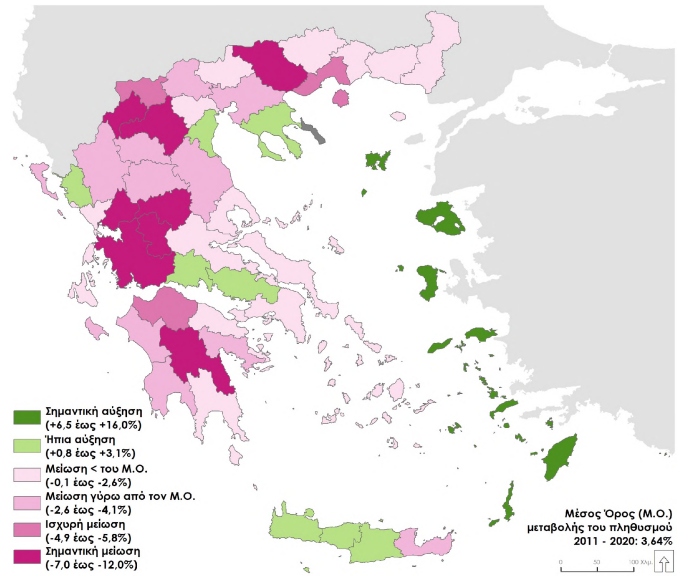
Σε αναμονή των αποτελεσμάτων της απογραφής, θα περιορισθούμε στην περίοδο 2011-2020, στη διάρκεια της οποίας η μείωση ανέρχεται σε 400 περίπου χιλιάδες και θα απαντήσουμε στα εξής ερωτήματα: ι) η μείωση αυτή αφορά όλες τις περιοχές; ιι) η ένταση των μεταβολών είναι περίπου ή ίδια σε περιφερειακό επίπεδο ή αντιθέτως διαφοροποιείται σημαντικά; ιιι) Πως εξελίχθηκαν τα Φυσικά Ισοζύγια (γεννήσεις)- θάνατοι) και πως τα Μεταναστευτικά (είσοδοι - έξοδοι) και ειδικότερα πως αυτά συνέβαλαν στις μεταβολές του πληθυσμού της περιόδου 1/1/2011-1/1/2020; Στα προαναφερθέντα ερωτήματα θα απαντήσουμε αξιοποιώντας τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για την εννεαετή αυτή περίοδο (εκτιμήσεις για τον πληθυσμό, δεδομένα ληξιαρχείων για τις γεννήσεις και τους θανάτους)

Οι μεταβολές του πληθυσμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο

Την περίοδο 1/1/2011 -1/1/2020 με βάση τις εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ ο μόνιμος πληθυσμός της χώρας μας μειώθηκε κατά 3,7% (-405.000 άτομα). Οι τάσεις όμως σε περιφερειακό επίπεδο είναι μεικτές (**Χάρτης 1**). Η πλειοψηφία των Νομών (39/51) είχε απώλειες και μια μειοψηφία μόνον (12/51) είχε κάποια κέρδη. Αν δε εξετάσουμε την ίδια περίοδο τα ποσοστά μεταβολής και όχι τα απόλυτα μεγέθη (**Χάρτης 2**) θα διαπιστώσουμε ότι τέσσερις μόνον νομοί είχαν μια σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους (>+6%, Δωδεκάνησα, Χίος, Λέσβος, Σάμος) ενώ οκτώ μια πολύ ήπια (<+3%). Στον αντίποδα, ανάμεσα στους 39 νομούς που έχουν απώλειες το 1/5 (8) είχαν σημαντικά αρνητικά ποσοστά μεταβολής (υψηλότερα του - 7%). Ο Χάρτης 2 μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε ταυτόχρονα ότι οι νομοί με σημαντικά κέρδη είναι όλοι νησιά που «φιλοξενούν» κέντρα υποδοχής προσφύγων, ενώ αυτοί με σημαντικές απώλειες βρίσκονται όλοι στην ηπειρωτική ορεινή Ελλάδα.

Χάρτης 1: Μεταβολή του πληθυσμού 2011-20 (χιλ..)

Χάρτης 2: Μεταβολή του πληθυσμού 2011-20 (%)

Τα φυσικά και τα μεταναστευτικά ισοζύγια σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και η συμβολή τους στις μεταβολές του πληθυσμού.

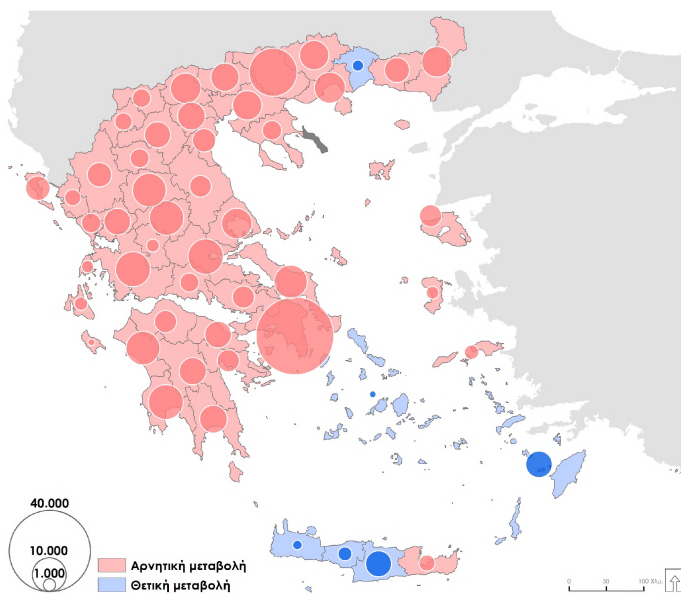
Όπως προαναφέραμε το ισοζύγιο γεννήσεων - θανάτων σε εθνικό επίπεδο είναι αρνητικό την τελευταία εννεαετή περίοδο εγγίζοντας τις 223 χιλ. Ελάχιστοι Νομοί διαφοροποιούνται, έχοντας περισσότερες γεννήσεις από θανάτους (**Χάρτης 3**): τα Δωδεκάνησα, οι Κυκλάδες, η Ξάνθη, τα Χανιά, το Ηράκλειο και το Ρέθυμνο, το θετικό φυσικό ισοζύγιο των οποίων συσσωρευτικά δεν υπερβαίνει τα 12.000 άτομα. Από τους έξι αυτούς Νομούς με θετικά Φυσικά Ισοζύγια (Φ.Ι +), μόνον τέσσερις (Δωδεκάνησα, Ρέθυμνο, Χανιά και Ηράκλειο) είχαν αύξηση του πληθυσμού τους, ενώ στις Κυκλάδες και την Ξανθή ο πληθυσμός μειώθηκε ελαφρώς εξ αιτίας των αρνητικών μεταναστευτικών τους ισοζυγίων (περισσότεροι έξοδοι από εισόδους). Τα υψηλότερα αρνητικά Φ.Ι σε απόλυτες τιμές καταγράφονται στην Αττική (σχεδόν -40 χιλ.), στο Νομό Σερρών (σχεδόν -15 χιλ.) και στους Νομούς, Φθιώτιδας, Μεσσηνίας, Αιτωλοακαρνανίας, Καρδίτσας, Ηλείας, Τρικάλων, Ευβοίας, Καβάλας, Έβρου, Πέλλας και Μαγνησίας (-8 έως - 6 χιλ.) συμβάλλοντας, αν και σε διαφοροποιημένο βαθμό, στην μείωση του πληθυσμού τους.

Η μη ταύτιση, των εχόντων θετική μεταβολή πληθυσμού Νομών με αυτούς που έχουν θετικά φυσικά ισοζύγια (χαρακτηριστικό παράδειγμα η Χίος που με 1.100 περισσότερους θανάτους από γεννήσεις είχε αύξηση του πληθυσμού κατά 6.000 χιλιάδες), όπως και το γεγονός ότι ενώ 6 στους 51 νομούς είχαν θετικά Φ.Ι, οι διπλάσιοι (12) είχαν αύξηση του πληθυσμού τους αποδεικνύει ότι ένα τμήμα μόνον των καταγραφόμενων μεταβολών -θετικών ή αρνητικών- του πληθυσμού στην εξεταζόμενη περίοδο οφείλεται στην φυσική κίνηση.

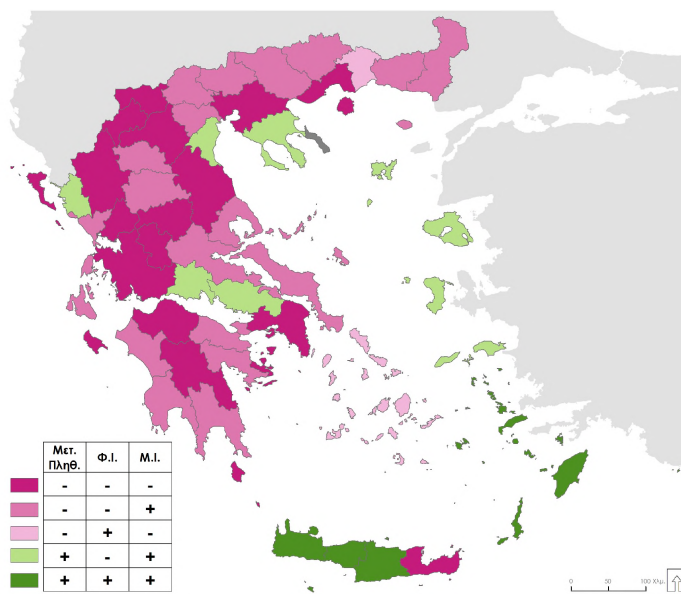
Τα μεταναστευτικά ισοζύγια (είσοδοι-έξοδοι) υπεισέρχονται και παίζουν συχνά καθοριστικό ρόλο. Τα ισοζύγια αυτά σε εθνικό επίπεδο δίδουν μεν σχεδόν 185.000 περισσότερες εξόδους από εισόδους (είναι δηλαδή αρνητικά), αλλά στην πλειονοπία των Νομών (32/51) είναι θετικά. Είναι προφανές ότι όπου τόσο το Φ.Ι όσο και το Μ.Ι είναι αρνητικά, προστιθέμενα, οδηγούν σε ακόμη μεγαλύτερες μειώσεις του πληθυσμού. Αντιθέτως, όταν τα Μ.Ι είναι θετικά α) είτε υπερτερούν των αρνητικών Φ.Ι και οδηγούν σε αύξηση του πληθυσμού, είτε υ) υπολείπονται των ΦΙ και στην περίπτωση αυτή οι μειώσεις είναι μικρότερες.

Ο τελευταίος χάρτης (Χάρτης 4) δίδει μια συνθετική εικόνα ταξινομώντας τους νομούς με βάση τρία κριτήρια: την μεταβολή του πληθυσμού, τα Φυσικά τους (Φ.Ι) και τα Μεταναστευτικά τους Ισοζύγια (Μ.Ι). Διαπιστώνουμε ότι το 1/3 των Νομών (17, όλοι στην ηπειρωτική χώρα με εξαίρεση το Λασιθί) έχουν ταυτόχρονα αρνητικά Μ.Ι και Φ.Ι (και προφανώς και απώλειες στον πληθυσμό τους). Στον αντίποδα, 4 μόνον Νομοί (τρεις στην Κρήτη + Δωδεκάνησα) έχουν θετικά Μ.Ι και Φ.Ι (και προφανώς αύξηση του πληθυσμού τους). Οι υπόλοιποι 30 νομοί εντάσσονται σε κάποια από τις άλλες τρεις ενδιάμεσες ομάδες. Η πρώτη συμπεριλαμβάνει δυο μόνον νομούς, την Ξάνθη και τις Κυκλάδες, που αν και έχουν περισσότερες γεννήσεις από θανάτους (Φ.Ι+) χάνουν πληθυσμό καθώς οι εξόδοι είναι περισσότερες από τις εισόδους (Μ.Ι-). Στην δεύτερη ομάδα εντάσσονται 20 νομοί - όλοι στην ηπειρωτική Ελλάδα-, όπου αν και τα μεταναστευτικά τους ισοζύγια είναι θετικά, δεν επαρκούν να καλύψουν τις απώλειες των αρνητικών Φυσικών τους Ισοζυγίων, με αποτέλεσμα και έχουν μείωση του πληθυσμού τους. Τέλος, η τελευταία ομάδα, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς στους 8 Νομούς που την αποτελούν (Βοιωτίας, Θεσπρωτίας, Λέσβου, Πιερίας, Σάμου, Φωκίδος, Χαλκιδικής και Χίου) τα ισοζύγια εισόδοι -έξοδοι είναι θετικό σε τέτοιο βαθμό (Μ.Ι++) που υπερκαλύπτουν τις απώλειες που προκαλεί τα αρνητικά Φ.Ι (περισσότεροι θάνατοι από γεννήσεις), με αποτέλεσμα να έχουν και αυτοί, όπως οι τρεις νομοί της Κρήτης και τα Δωδεκάνησα, αύξηση του πληθυσμού τους.

Από την πρότερη ανάλυση προκύπτει ότι κάτω από τους μέσους εθνικούς όρους κρύβονται σημαντικές διαφοροποιήσεις καθώς οι όποιες μεταβολές του πληθυσμού ανάμεσα στο 2011 και το 2021 σε χαμηλότερα διοικητικά επίπεδα (Νομοί) αφενός μεν διαφοροποιούνται αυτών της χώρας, αφετέρου δε απορρέουν συχνά από το διαφοροποιημένο «παίγνιο» των δυο ισοζυγίων (Φ.Ι & Μ.Ι) που τις προσδιορίζουν. Η «ελκυστικότητα» των Νομών όπως αποτυπώνεται στα Μεταναστευτικά τους Ισοζύγια διαφοροποιείται σημαντικά, όπως διαφοροποιείται εξ ίσου σημαντικά και το αποτέλεσμα της ζυγαριάς γεννήσεις- θάνατοι. Η ζυγαριά αυτή (Φ.Ι.) επηρεάζεται κυρίως από την κατανομή του πληθυσμού κάθε νομού ανά ηλικία (δηλ. το ποσοστό των 65 ετών και άνω – βλ. γήρανση - και το ποσοστό των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας), καθώς οι διαφορές ανάμεσα στους νομούς τόσο της θνησιμότητας (μέσος όρος ζωής) όσο και της γονιμότητάς (μέσος αριθμός παιδιών/ γυναίκα) είναι πολύ μικρές συγκρινόμενες με αυτές των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών.

Χάρτης 3: Φυσικά ισοζύγια 2011-20 (απόλυτες τιμές)

Χάρτης 4: Μεταβολές του πληθυσμού, Φυσικά και Μεταναστευτικά Ισοζύγια (2011-20)

DIRAP

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΤΑΓΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ερευνητικό πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το ΕΛ.Ι.Δ.Ε.Κ

ΕΛΙΔΕΚ
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ
ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ Π.Θ.

